

NOBILITAČNÍ A ERBOVNÍ LISTINY

5.11.2019

NEJSTARŠÍ NOBILITAČNÍ PRAXE

- Původní nobilitace byly rituálním aktem, později dochází k přechodu k formalizovanějšímu způsobu skrze nobilitační listy.
- *Cronica et gesta ducum sive principum Polonorum* (Gall Anonim) – nejstarší dochovaný záznam o nobilitaci (poč. 12. století)
- *Kosmas* ve své kronice přichází s podobnou historkou vztahující se na české země (záchrana Knížete Jaromíra Hovorem)

„Služebník Hovora, vši chvály hodný přítel knížete, dosáhl té milosti za svou zásluhu, že bylo biřicovým hlasem všude po trzích provoláno, že Hovora sám i jeho rod budoucí mají býti mezi urozenými a svobodnými na věky věků. Mimo to dali mu hodnost lovčího, jež přísluší ke dvoru Zbečnu a kterou od té doby až dosud drží v pokoleních jeho potomci.“

Kosmova kronika česká

- *Nobilitační listina Karla IV. (1355, Padova) – určena pro Jakuba ze Santa Croce*
- *Unikát, jenž představuje most mezi rituálním aktem (předáním erbu) a uchováním nobilitační listiny*

In nomine sancte et individue trinitatis scilicet amen. Karolus quartus diuina fauente clementia Romanorum Imperator semper Augustus. et Boemiarum Rex. Ad perpetuam rei memoriam. Humane condicione ornatosque sagacitate et bonitate operum assidue perantem. sic arto ingenio se nonnullis

conferuare dicitur sic ex eius nobilitate efficitur insigniter pedant ut illos Consiliarios gloriis amptabilis extollit et nobilitate insignis ad mundum ipsa. fene pacem suam facit aliam et naama suorum interioribus dicitur illis in nobilitate et ipsos animos sapientiae et faciae abundantie per eum deuenit hunc namque consilio et roborum Cesaris et eorum virtutes acq. Imperialis sublimitatis gloria optata praesidia suorum et salutaribus omnino tempore proficiat incrementis. Sin quantum hoc talia opem virtuosum. et animi nobilitate uentura in honorabili

Yacobi de sancta cruce et pabua legum doctor. Consiliarius et familiaris mo domestico comensalis. Quo respiciant quantum reddant ipse dignis laudum potius incrementum. In pabua de sancta cruce et pabua legum doctor. Consiliarius et familiaris mo domestico comensalis. Quo respiciant quantum reddant ipse dignis laudum potius incrementum.

nobilitate suae et hereditariae signi argenteae designate. In campo albedimus qui pueri punitat et moerente leo open. colore flauae lineae potat designat adique pueri insidiat ocul. Dicitur occidit et largiens unum infringe ut a iusta uentura. In campo albedimus qui pueri punitat et moerente leo open. colore flauae lineae potat designat adique pueri insidiat ocul. Dicitur occidit et largiens unum infringe ut a iusta uentura.

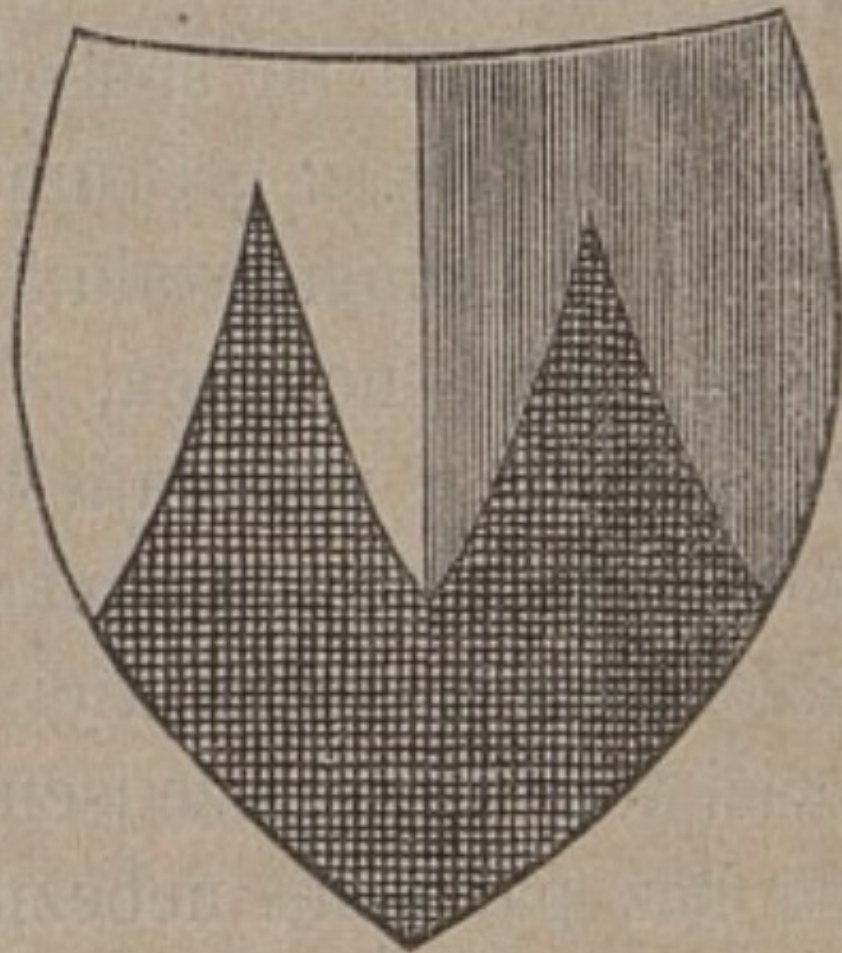
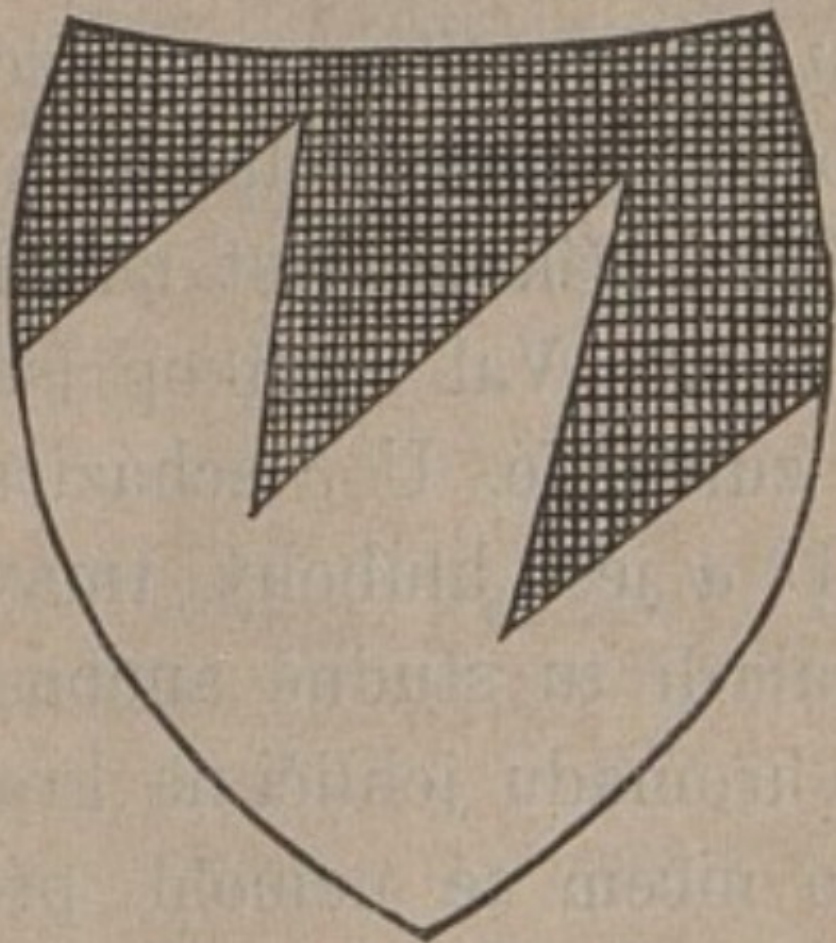

sive de pace in dno in pposito. In campo albedimus qui pueri punitat et moerente leo open. colore flauae lineae potat designat adique pueri insidiat ocul. Dicitur occidit et largiens unum infringe ut a iusta uentura.

domini Karoli quarti Romanorum Imperatoris unctissimi et gloriosissimi Boemiarum Regis. Testes huius sunt Venenabil Johannes Archiepiscopus praeatus Johannes de Olomou. Serhardus Episcopus et archidiaconus Augustini et Philippus Viceramus Cathac. Episcopus et Illustre Johannes marchio Monteferrati Nicol Episcopus et Solus halsbergen. Dux bohemiarum Johannes de Silesia et Burghardus magister burgen. Burgun Johannes de Ita et Albertus de Andale. Comes ac ius Nobilis senatus de pto Comes palatinus habsbo de Silesia et Rudolfus de Wilheran. Magni Cameracensis et alij quilibet subdign. Primum sub bulla aurea typis nre maiestatis impresse testamento huius. Datum in aca pisis Anno domini millisimo ccc. lxxv. Quinquagesimo quinto. Indictione octava. Vobis Balduino Junij Regiarum nre dno Nono. Imperij nre Primum. Episcopus Johannes de general. Ludmilla. Episcopus Saxe Imperialis aule cancellarius. Vice Rector dno in ppo pto dno. Episcopus Ludmilla. Augustinus. Vice Rector Imperij p. Ludmilla. Vice Rector Imperij p. Ludmilla.

- Ludvík Bavor (1337) – dovolení o pokrytí nově postaveného hradu bavorským praporcem

USTÁLENÁ PRAXE

- 9. srpna 1339 - Nejstarší česká erbovní listina vydaná Janem Lucemburským Mikuláši bis. tridentskému
- Právo možno delegovat na knížata, vliv na udílení erbů měly také církevní vrchnosti
- Erby od 13./14. století udíleny i městům (s tím spojena privilegia – u nás první 1416 Slavkov na Moravě)
  - pečetění červeným voskem (Gdaňsk, 1457)
  - popř. Povýšení erbu
- Za vlády Zikmunda Lucemburského se stává vydávání nobilitačních listin velmi populární

„ Když tedy římský král Václav povýšil za peníze všechny ševce, obchodníky, kramáře, a jiné služebné osoby pochybného původu do šlechtického stavu, přidělil jim erby a jména vymřelých rodů a s šlechtictvím nakládal jak s kramářstvím. Pravá šlechta začala být velmi popuzena, že obchodníci a kramáři mají být považováni za urozené a mají požívat stejné úcty jako oni. Následkem toho bylo, že to z dobrého rodu, kteří uzavřeli z majetkových důvodů sňatek s někým se zakoupenou urozeností, svou urozenost oslabili. Mnozí ze šlechticů však takový skutek učinili, přesto však zůstávali ve šlechtickém společenství, což narušovalo řád věcí. Pravá šlechta nyní lituje toho, že ze světských pohnutek zisku ztratila své výsadní postavení a upadla v pohrdání.“

PRÁVO NA ZNAK

(KAREL SCHWARZENBERG)

- Udělení práva

- udílení uprázdněných erbů jako léna
- erbovní strýcovství
- pravomoc delegována na falckrabata
- územní partikularismus

- Zánik práva

- smrtí (bez dědiců)
- vzdáním se
- zánik s hodností
- zánik TČ

- Nabytí práva

- každá právnická osoba znaku schopna
- dědičnost (muž)
- znaky rodové, hodnostní, územní

Joannes de quibusdam. Eodem die ac in eadem hora. Comes. Omnia iuramenta. Quod licet nobis magnificentie Regalis sublimitas
quod tu qui se nobis suorum reddunt actum probatone placabilis fauoris in gratiam in se putat in suis roque componit in
separatur. Cum in rebus in episcopis Nicolaus cathedralis Episcopus Amiens in causis nobis profuit quod dicta
sua in illa propria de quibus nos scimus tenentur. Et sic sit in rebus. Nobles milites vasalli armati. Et videtur
enim valere armos signa habere ista vice. Nosque supplicavit humiliter de iure. De anima sua. Venetorum in rebus eiusdem Regni
in patenti gloriose. Nunc vacante sibi et suis Successoribus ac posteris ecclesie Tindem de benignitate nobis ingenui donarent. Nos
magis ipsius domini Episcopi precibus et precibus que ad nos gessit annu aditentes. Constatimque attendimus quod ipse dominus Episcopus se se nos
fide sempiterna in rebus exhibuit promptitudinem studiosum quod in eo nunquam invenimus nec invenire volumus aliud quam quod ubi
fides. Sine devocione requirit affectus ad credendum et audiendum in hoc preces suas et episcopalis gratitudinis debno ac
sum nos tenet. Caprope ad vniuersum tam nunc suppositum quam etiam manente futuris notiam voluntate precibus
pucare. Et nos memorati domini Episcopi supplicationes tamquam iustas et rationabiles benigno suscipientes affectu. Sibi et
suis Successoribus Episcopi Tindem. Venabilibus necno ecclesie Tindem. Prefata arma ipsius sancti Venetorum inuictissimi sine
pntis in privilegio designata in dei nomine tamquam concedimus et donamus per eundem dominum Episcopum et suos Successores. Et nos
Tindem prefatas decenda habenda ecclesie manente et peruis temporibus. Et quia ipse Tindem ecclesia hostium in rebus
vult signum ad signum est exposita. Et ipse Rex Episcopi Tindem sine reuocatis in rebus a quibusdam causis. No
bis. Et potentibus diuisis in rebus violentis auctori conit quos conatus et grauamina. Exponit dominum Episcopum et eius Successo
res sui ecclesiam Tindem. tum ratione aduocac tam etiam prope arma prohibita in suis iuribus dignitatibus et immunitatibus
sine promittit per nos heredes Successores nostros Duces et archiepiscopos. Comites. Barones manente et de aduocato
no magnificentie futuris temporibus defendere. In quibus omnium testimonium. eundem etiam ac robur. peno vultum preces suas fieri
et sigillo nostro maioris fecimus communi. Dat. Westsalauc. Anno domini millesimo Trecentesimo Trecentesimo nono in vigilia
Sancti Laurentii martiris gloriosi.

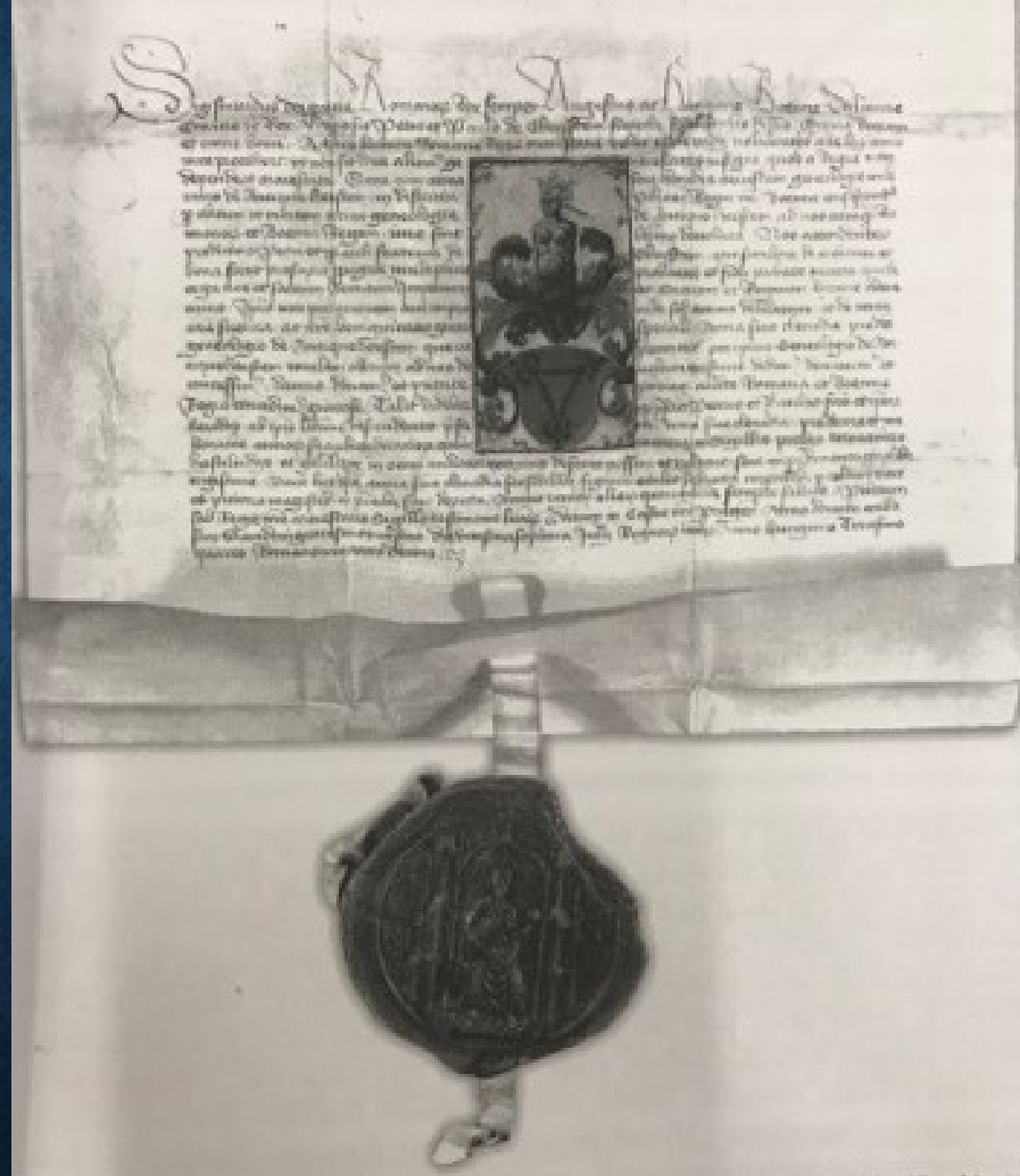

eny

- Zikmund Lucemburský uděluje Petrovi a Pavlovi z Eberštejna erb vymřelého rodu (1420)

Handwritten Latin text in a medieval script, likely a papal bull or official document. The text is arranged in two columns on each page of the open manuscript. The parchment shows signs of age, including staining and discoloration.

e incolez; vniuersi Barones et Nobiles superioribus temporibus

transitoribus
eundem
incole
violantes
amorum
s facere et
grati in
que nobis
er errorem
recta scien
ro Armis

naus Roma
marchione
eiusdem m
non sine m
suoz poten
dare digno
tuitu Nob
obulerunt
aut impre
tia ma au
et insignib

am Aquilam rubeo et glauco siue aureo colorz mixtim

ZDROJE

- BRŇOVJÁK, Jiří. *Nobilitace ve světle písemných pramenů: výstup ze semináře ... pořádaného ve dnech 8.-9. května 2008 Ostravskou univerzitou v Ostravě a Zemským archivem v Opavě v prostorách Zemského archivu v Opavě, pobočky Olomouc*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. *Nobilitas in historia moderna*. ISBN 978-80-7368-744-1.
- KOSMAS. *Kosmova kronika česká*. Přeložil Karel HRDINA, přeložil Marie BLÁHOVÁ. V Praze: Československý spisovatel, 2012. ISBN 978-80-7459-110-5.
- FIALA, Michal a Tomáš KREJČÍK, BRŇOVJÁK, Jiří a Jakub HRDLIČKA, ed. *Litterae armorum: erbovní listiny Národního archivu v Praze*. Praha: Archiv hlavního města Prahy, 2011. *Nobilitas in historia moderna*. ISBN 978-80-86852-34-8.
- KREJČÍK, Tomáš. *Pečeť v kultuře středověku*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. *Universum (Tilia)*. ISBN 80-7042-499-0.

ZDROJE

- ŽUPANIČ, Jan, Michal FIALA a Pavel KOBLASA. *Šlechtický archiv c.k. ministerstva vnitra: erbovní listiny Národního archivu, Státního oblastního archivu v Praze, Archivu hlavního města Prahy (dodatky), Archivu Národního muzea (dodatky)*. Praha: Agentura Pankrác, 2014. ISBN 978-80-86781-24-2.
- BRŇOVJÁK, Jiří. *Šlechticem z moci úřední: udělování šlechtických titulů v českých zemích 1705-1780*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2015. Nobilitas in historia moderna. ISBN 978-80-7464-461-0.
- *Památky archaeologické a místopisné: organ Archaeologického sboru Musea království Českého a Historického spolku v Praze*. Praha: Archaeologický sbor Musea království Českého, 1913. ISSN 1801-5786.
- *Sborník prací Filozofické fakulty Ostravské univerzity*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1996-^{^^^}.
- DŘÍMAL, Jaroslav, ed. *Znaky a pečeti jihomoravských měst a městeček*. Brno: Blok, 1979. Brno v minulosti a dnes.
- NOVOTNÝ, Robert. *Sociální, institucionální a konfesionální aspekty vývoje české šlechty v pozdním středověku*. Praha, 2008. 209 s. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. (Vedoucí práce Petr Čornej.) Dostupné také z:
<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/17884/140036530.pdf?sequence=1>